

УДК [338.242.2:330.341.1](477)

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ІМПЕРАТИВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

*Л. І. Федулова, доктор економічних наук, професор
ДУ «Інститут економіки і прогнозування НАН України»*

Розкрито роль та значущість технологічного чинника в системі соціально-економічного розвитку суспільства. Проаналізовано характер впливу технологічних інновацій на виникнення глобальної фінансово-економічної кризи. Обґрунтовано положення про необхідність урахування технологічного імперативу як основного чинника розроблення та реалізації стратегії соціально-економічного розвитку економіки України.

Ключові слова: технологічний імператив, технологічний розвиток, стратегія соціально-економічного розвитку, науково-технологічний потенціал.

Актуальність проблеми. В умовах прискорення чергового етапу науково-технологічного прогресу, викликаного характером дії глобальної фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр., актуальною постає проблема значущості цілеспрямовуючого управлінського впливу на перебіг соціально-економічних процесів, що вимагає відповідного методологічного інструментарію, здатного поглибити та конкретизувати підходи до обрання альтернативних варіантів стратегічної поведінки на всіх щаблях державної влади, враховуючи технологічний чинник як каталізатор і рушійну силу забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на внутрішньому і зовнішньому ринках.

В умовах України фактично й до цього часу відсутня системна методологія стратегічного управління соціально-економічним розвитком, яка давала б можливість активно скеровувати власний рух, мінімізуючи небажані та непередбачувані чинники. Зазначене підтверджується, зокрема, фактично перманентною соціально-економічною, екологічною, а в останні роки як законодавчою ще й технологічною кризою.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Аналіз літературних джерел показує, що переважна частина світового наукового доробку у сфері стратегічного управління має своїм об'єктом організації, зокрема великі корпорації (І. Ансофф [1], П. Друкер [2], О. Ідрисов [3], Р. Кох [4] та ін.), в той час як методології розроблення і реалізації стратегій розвитку соціально-економічних систем більш високого рівня приділяється досить мало уваги. Суттєвий внесок в сучасне наукове бачення цих питань зроблено, зокрема, українськими вченими О. Білорусом [5], Б. Гаврилишиним [6], В. Геєцем [7], М. Єрмошен-

ком [8], Я. Жаліло [9]. І хоч у більшості робіт належну увагу відведено інноваційним чинникам економічного зростання в перспективі, все ж чинник технологій як основа зміни економічного базису суспільства не знайшов глибокого обґрунтування, перш за все з позицій економічної теорії.

Формулювання цілей. Мета статті — розкрити сутність технологічного імперативу¹ соціально-економічного розвитку та проаналізувати характер впливу технологічних інновацій на виникнення глобальної фінансово-економічної кризи для обґрунтування положення про необхідність урахування технологічного чинника як основного чинника розроблення та реалізації стратегії розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу. Ретроспектива показує, що формування технологічних теорій на початку XX ст. протікало головним чином у формі розроблення технократичних концепцій, започаткованих на ідеях А. Берлі, Дж. Бернхема, Т. Веблена, Г. Мінса. Зокрема, положення сучасних технологічних теорій почали складатися в 40-х роках XX ст. під впливом низки робіт П. Друкера, а потім Р. Арона, Дж. Гелбрейта, К. Ланкастера, Ф. Махлупа, Ч. Рейча, Ж. Ж. Серван-Шрейбера, А. Тоффлера, Т. Шульца. Сутність впливового значення технологій на забезпечення економічного зростання одержала теоретичне обґрунтування в низці економічних ідей і теорій таких авторів, як Р. Лукас, Б. Лундваль, М. Портер, П. Ромер, К. Фрімен. Згодом набули розвитку концепції «нового індустріального суспільства», «постіндустріального суспільства», «економіки знань», «інформаційної економіки», «нової економіки» Д. Белла, Р. Гордона, Дж. Гелбрейта, П. Друкера, М. Кастельса, С. Ландефельда, Дж. Несбітта, Л. Туроу, Б. Фраумені, П. Ебурдіна та ін.

Серед російських учених, що визначили періодичність техніко-економічного розвитку, досліджували розвиток технологічних укладів у національній економіці, а також явище «нової економіки», можна назвати А. Варшавського, С. Глазьева, М. Делягіна, В. В. Івантера, М. І. Комкова, Б. Кузика, Д. Львова, В. Іноземцева, В. Масєвського, Р. Нижегородцева, Ю. Яковця та ін. Зокрема, заслуговують на увагу праці І. Бойко про природу і роль технологічних інновацій, Б. Кузика і Ю. Яковця стосовно прогнозу інноваційно-технологічного розвитку Росії на період до 2050 р., В. Оболенського про роль технологічного суперництва в світі, К. Багриновського, який розробив і запропонував механізми управління технологічним розвитком на макро- та мезорівнях. Серед наукових робіт українських авторів заслуговують на увагу теоретико-методологічні аспекти технологічних змін Ю. Бажала, прогнозні розробки

¹ *Імператив* (лат.) – вимога, наказ, закон; з появою кантівської «Критики практичного розуму» імператив – це загальнозначуще моральне приписання на протипагу особистому принципу (максимі); правило, що виражає повинність (об’єктивний примус поводитися так, а не інакше); за Кантом: «Поводься так, щоб твоя поведінка могла слугувати зразком загального законодавства».

колективу вчених під керівництвом Б. Малицького та методологічні засади розроблення державних науково-технічних програм В. Геєця, М. Якубовського, В. Семиноженка.

Отже, сьогодні накопичено значний масив наукового знання щодо пошуку шляхів обґрунтування технологічного чинника економічного зростання. Тому, аби не повторюватись і в той же час конкретизувати та ідентифікувати категорійний апарат у даній сфері предметного дослідження (а практика показує, що в українському політикумі, соціумі та навіть науковому середовищі й до цього часу відсутні узагальнені підходи до узгодженого розуміння первинних означень — семантичних кодів), виникає потреба у виявленні характерних особливостей деяких із них.

Так, поширеного застосування набув термін «технологічний імператив». З позицій економічної теорії і практики більшість авторів пов'язують його з особливістю виробничої діяльності, констатуючи, що в основі її структуризації, яка визначає її віднесення до того чи іншого класу або групи, лежить технологія. Отож, з технологічної точки зору виробництво подається як сукупність практичних завдань, кожне з яких розподіляється на складові таким чином, щоб можна було застосувати систематизовані знання для одержання бажаного результату. Ця властивість і є змістом технологічного імперативу [10].

Досить актуальним і часто вживаним на сьогодні (в умовах кризи) є термін «технологічний базис», тісно пов'язаний з технологічним способом виробництва. Нагадаємо, що з точки зору економічної теорії ця категорія охоплювала спосіб поєднання різних компонентів у системі продуктивних сил людини і технічних засобів праці. Одним із варіантів пошуку сучасного підходу до її тлумачення є категоріальне відображення тих рушійних сил, які лежать в основі сучасних технологічних застосувань. Якщо говорити про сучасний технологічний розвиток, то цілком очевидно, що головною з цих сил є наука.

У найбільш узагальненому розумінні базис являє собою матеріальне утворення і за своєю природою стосується різних сфер суспільного буття. Так, з погляду цивілізаційного підходу у фундаменті цивілізації в цілому і кожному з її ступенів лежить техніко-технологічний базис, у зв'язку з чим виокремлюють три ступені розвитку цивілізації: землеробський, індустріальний та інформаційно-комп'ютерний. В основі ж формації лежить базис економічний, тобто сукупність виробничих відносин. Викликає зацікавленість у цьому контексті теорія «локальних» цивілізацій англійського історика А. Тойнбі, який дає власне визначення цивілізації — «сукупність духовних, економічних, політичних засобів, якими озброєна людина в її боротьбі із зовнішнім світом». А. Тойнбі створив теорію історичного кругообігу культури, подаючи всесвітню історію як сукупність окремих замкнутих і своєрідних цивілізацій, кількість яких варіювалася від 14 до 21. Кожна цивілізація, подібно організму,

проходить стадії зародження, зростання, кризи (надлому, розкладання). На основі цього він вивів емпіричні закони повторюваності суспільного розвитку, рушійною силою якого є еліта, творча меншість, носій «життєвого пориву».

Як показують останні події, в умовах різкого загострення у світових масштабах проблеми дефіциту енергетичних та інших природних ресурсів сподівання на сталий розвиток національних господарюючих систем у довгостроковій перспективі можуть бути пов'язані лише з освоєнням глибинного потенціалу нових знань і втіленням їх в технологічні інновації, що дозволяють задіяти знаннємісткі технології і багаторазово підвищити продуктивність економіки. У цьому контексті зростає значення організації та проведення на національному рівні роботи у галузі технологічного прогнозування. До того ж саме цей вид прогнозування сьогодні у багатьох країнах світу сприймається як системотворча компонента у стратегічному прогнозуванні і програмуванні розвитку економіки.

За умови, коли людство вступає в суспільство, засноване на знаннях, базою будь-якого виду діяльності стають науково-технологічні досягнення — результати фундаментальних і прикладних досліджень, винахідницької діяльності, дослідно-конструкторських робіт. Для одержання соціального та економічного або іншого ефекту наукові знання повинні бути втілені за допомогою інновацій та інвестицій у принципово нові чи вдосконалені системи машин, технологічні процеси, джерела енергії та ін. Звідси процес прогнозування, стратегічного планування і відповідного програмування має охоплювати весь ланцюжок «наукова ідея — об'єкт права інтелектуальної власності — комерціалізація — нові технології» і започатковуватися на методах пізнання, враховуючи теорію інноватики і закономірності науково-технологічного та інноваційного розвитку.

У цьому контексті погоджуємося з думкою Ю. М. Бажала [11], згідно з якою «узагальнення історичного досвіду різних країн переконливо доводить, що чинники об'єктивного відторгнення економічних реформ передусім пов'язані з неспроможністю суспільства забезпечити потік науково-технічних інновацій, опанування та поширення нових технологій. Тому ефективний перехід до ринку і реалізація відомих принципів функціонування розвинених економік майже неможливі без розв'язання проблеми забезпечення умов для технологічних змін і прискорення інноваційного процесу».

Практика багатьох успішних економік світу показує, що в умовах виведення суспільства з кризового стану найважливішим чинником, здатним нейтралізувати дії ресурсних обмежень, є технологічний прорив — освоєння і поширення технологій останніх поколінь — п'ятого і шостого технологічних укладів, посилення уваги до експериментальної бази сьомого технологічного укладу. Такий прорив неможливий без активної підтримки державою базисних

інновацій і освоєння відповідних ринкових інноваційних ніш. При нормальному плині кризи скорочення економічної активності не торкається прогресивних виробництв нового технологічного укладу, що мають потенціал зростання і здатні стати «локомотивами» майбутнього розвитку. Навпаки, відбуваються «творче руйнування» наявної технологічної структури, її модернізація на основі розширення нового технологічного укладу, що створює нові можливості для посткризового економічного зростання.

Проблеми технологічного розвитку постають актуальними крізь призму світової економіки та локальні економічні кризи. Дехто пояснює економічну кризу як фатальне циклічне явище. Але вона є насамперед наслідком несвоєчасних технологічних змін [12]. Новітнім підтвердженням сказаному виступає характер сучасної глобальної світової кризи, наслідки якої для тих країн, що «спізнюються», виявилися найбільш жорсткими.

Проте й самі технологічні зміни набувають усе більш розмитого і важко-ідентифікованого характеру, не вписуючись у звичні ритми науково-виробничих і технологічних циклів. Зокрема, якщо раніше відновлення основних фондів займало десятиліття, то сьогодні на передових рубежах НТП устаткування змінюється протягом декількох років. Багато видів інтелектуальної діяльності, що вносять вагомий унесок у приріст ВВП, взагалі не вимагають устаткування. За свідченням експертів, нині в США приблизно 45 млн чоловік використовують як засіб виробництва тільки свій інтелект, підкріплений персональним комп'ютером [13].

Слушною є думка експертів у галузі Форсайту [14] стосовно того, що сьогодні принцип домінування окремої економічної теорії втратив свою ключову роль, взаємодію різних економічних шкіл на практиці зведено до спрощених заходів. Зокрема, кейнсіанство було зведено до кривої Філіпса (відображує залежність між безробіттям і інфляцією), і перевага стала надаватися нерегульованому вільному ринку. Коли ж ця теорія не підтвердилася на практиці, концепція кейнсіанства була зруйнована. Після того, як заходи щодо контролю за пропозицією грошей виявилися недієвими, діяльність, заснована на грі на різниці обмінних курсів, обмежилася єдиним заходом державного регулювання — зміною облікової ставки. Отже, зв'язок з основними положеннями економічної теорії розірвався. Зазначена модель була взята на озброєння незалежними центральними банками. Інші банки відмовилися слідувати їх прикладу і не стали відкрито демонструвати свої доходи.

Якщо ж уважно дослідити витoki і характер останньої фінансово-економічної кризи, то стане зрозумілим її зв'язок з новітніми технологіями, які дають змогу впроваджувати у фінансовій системі різного роду інновації. Так, нові технології ІКТ дозволили банкам здійснювати операції з миттєвим переміщенням грошових потоків через континенти, створивши тим самим сприятливі умови

для спекулятивних операцій на світових валютних ринках. Це на початку ХХІ ст. дало змогу певним фінансовим колам розробити незвичайну інновацію — деривативи, які були покликані відгородити гравців від різноманітних ризиків. Проте на практиці вони були використані не як зниження ризику, а як новий продукт, здатний генерувати прибуток. Нові позабалансові звіти характеризувалися непрозорістю, і ніякі механізми не могли виявити те, що було насправді. Непрозорість сприяла збільшенню кількості хедж-фондів, розширенню масштабів спекуляцій і приховуванню потенційних погроз від немережевих банків. Саме в цьому й полягає один із аргументів пояснення кризи.

Вплив технології на суспільство настільки великий, що це дає підстави для висування технологічного динамізму в провідну чинність суспільного розвитку в цілому. Значна частка наукового знання в сучасних індустріально розвинених країнах використовується для створення високорозвинених технологій. З цих позицій заслуговують на увагу теоретико-методичні підходи німецького вченого Діхтера І. Г. Шнайдера, який пропонує, зокрема, у процесі розроблення стратегії технологічного розвитку враховувати такі *технологічні рамкові умови*: 1) *преривність технологічного розвитку та динаміку* зміни технологій: на ринках проходять технологічні стрибки, тобто здійснюється турбулентність технологічного розвитку, що являє собою підвищений та важко оцінюваний ризик, і до того ж технологічні ноу-хау застарівають настільки ж швидко, як і виробниче обладнання; 2) *злиття* традиційно розмежованих *технологічних сфер* (концепція СІМ — комп'ютерне інтегроване виробництво, що передбачає комплексне використання виробничої, транспортної, комунікаційної, комп'ютерної, робототехніки та ін.); 3) *зростання складності технологій*, що викликане в тому числі збільшенням обсягу технологічних інновацій, зростаючим злиттям різних за напрямками діяльності компаній [15].

На думку багатьох експертів, якщо ХХ ст. було століттям *hih-tech* — високих технологій у сфері промисловості, бізнесу, сільського господарства, то ХХІ ст. має всі шанси стати століттям *high-lmme* — технології розвитку, використання, ефективного управління можливостями людини і суспільства.

Довгострокові перспективи суспільного розвитку України в законодавчих документах державної влади пов'язуються з кардинальним підвищенням науково-технологічного рівня виробництва, створенням економічної системи, орієнтованої на інтенсивне добування нових знань та їх активне застосування у виробничій діяльності. Однак стан у реальному житті такий, що з позицій інноваційного розвитку останні двадцять років були загублені. У той час, як багато розвинених країн зробили інноваційний сектор економіки, високі технології двигуном свого економічного зростання, Україна стрімко відставала, витрачаючи ресурс колишніх радянських заділів у сфері технологій, не розпочинаючи роботу над новими. Й до цього часу на всіх щаблях влади не

усвідомлена сутність сучасної методології та практики прогнозування, науково обґрунтованої національної технологічної стратегії і потужної науково-технологічної політики. Як і всі останні роки, так і в посткризовий період стратегічна ініціатива розвитку української економіки перебуває в руках міжнародних фінансових організацій, експортерів сировини, транснаціональних корпорацій, природних і неприродних монополій та інших впливових агентів, що за відсутності серйозної уваги до інноваційних чинників привело до фактичної деградації реального сектору економіки, зниження здатності до самостійного відтворення, зубожіння та втрати почуття вільної людини у більшій частини населення.

У червні 2006 р. на презентації фінської організації SITRA, що займається розвитком інноваційного процесу у Фінляндії, було озвучено таке визначення інновацій: «те, що дозволяє робити бізнес з технологій». Можливо, таке визначення і викликає запитання, але воно відразу ставить пріоритети і критерії інноваційної діяльності. Зокрема, дає змогу знаходити взаємозв'язки між інноваціями та технологіями як в науково-методологічному, науково-практичному аспектах, так і при розробленні та обранні технологічної політики, обґрунтовуючи її сутісну особливість та механізми реалізації. Однак, як підкреслювалося в документі ОЕСР «Технологія і економічний розвиток — ключові взаємозв'язки», «розуміння технологічних інновацій за останній час докорінно змінилося. В “інтерактивних” моделях (в основі яких лежить процес взаємодії), що значно відрізняються від ранніх моделей, заснованих на лінійному підході, в центр уваги ставляться промислове проектування, вплив зворотних зв'язків між “спадними” (що надходять з ринкового середовища) і “висхідними” (що надходять із технологічної сфери) фазами інноваційного процесу, а також численні взаємодії і зворотні зв'язки між такими сферами, як наука, технологія та інші види діяльності, які належать до інновацій як усередині окремих фірм, так і на вищому рівні (наприклад, взаємодія між фірмами)».

Нехтуючи зазначеними положеннями при обранні стратегічного курсу, маємо несформований згідно з умовами конкурентного середовища науково-технологічний комплекс як власне джерело технологічних нововведень, де не створено середовище для закріплення придбаних у перебігу трансферу технологій, які забезпечать модернізацію виробництва та випуск конкурентоспроможної продукції, звідси — Україна постійно просувається шляхом перманентного відставання та поглиблення технологічної залежності від економічно розвинених країн.

Тож, доводиться констатувати, що в Україні до цього часу не створено належної системи науково-технологічного стратегічного планування, хоча країна має необхідний для цього кадровий потенціал і методологічне забезпечення. Не використовується належною мірою для потреб інноваційного розвитку

норма вітчизняного законодавства щодо використання методу програмно-цільового управління, зокрема, розроблення в Україні науково-технічних програм для реалізації обраних пріоритетів. Державі не вдається сформувати та впровадити активну економічну політику через нехтування загальноприйнятими у світі інструментами стимулювання науково-технологічного прогресу і відсутність механізмів генерування довгострокових інвестицій в освоєння нових технологій.

У ХХІ ст. критерієм, що характеризує ступінь розвиненості тієї або іншої країни, як і в попередній період, слугує наявність у неї відповідної кількості макротехнологій, що дозволяють випускати наукомістку, конкурентоспроможну промислову продукцію. Макротехнологіями у більш широкому сенсі називають комплекси тісно взаємопов'язаних виробництв, технологій, видів діяльності, робіт і послуг, що характеризуються відповідною цілісністю, критерієм якої виступає технологічна орієнтація на високотехнологічний, заданої якості і складності продукт, що не може бути зроблений в інших умовах; функціонально визначають адекватний рівень усіх супутніх виробництв, що, прямо не входячи у дану сукупність технологічно взаємопов'язаних видів діяльності, формують разом з нею відповідний технологічний уклад; характеризуються однорівневістю всіх задіяних технологій, видів діяльності і послуг, адекватних відповідному досягнутому рівню науково-технологічного розвитку.

Ключовою проблемою сучасного етапу розвитку національної економіки є нерозуміння значущості технологічного імперативу, а звідси й перетворення статусу науки з об'єкта директивного планового державного управління і контролю, що існує в рамках державного фінансування і забезпечення, на економічно і соціально самостійний, активний соціальний інститут. Як наслідок зазначеного маємо сьогодні той факт, що кадровий потенціал сучасної української науки і освіти залишається поза межами активного державного впливу сфери якісного відтворення, а це в свою чергу вказує на загрозу не тільки успішної реалізації нової моделі розвитку економіки, а й збереження критичної маси базових інновацій світового рівня. Через це у найгіршому становищі опинилися галузі з тривалим виробничим циклом — оборонно-промисловий комплекс, авіабудування, суднобудування та автомобілебудування. Проте саме ці галузі є локомотивами індустріального розвитку економіки, а за умови впровадження сучасних високих технологій — й постіндустріального розвитку. Саме у цих галузях до 1991 р. було сконцентровано науковий і винахідницький потенціал країни. Занепад підприємств галузей призвів до занепаду більшості творчих колективів. При цьому формальне збереження кількості колективів за роки незалежності України супроводжувалося трикратним скороченням кількості науковців та старінням винахідників і раціоналізаторів (для прикладу — рис. 1).

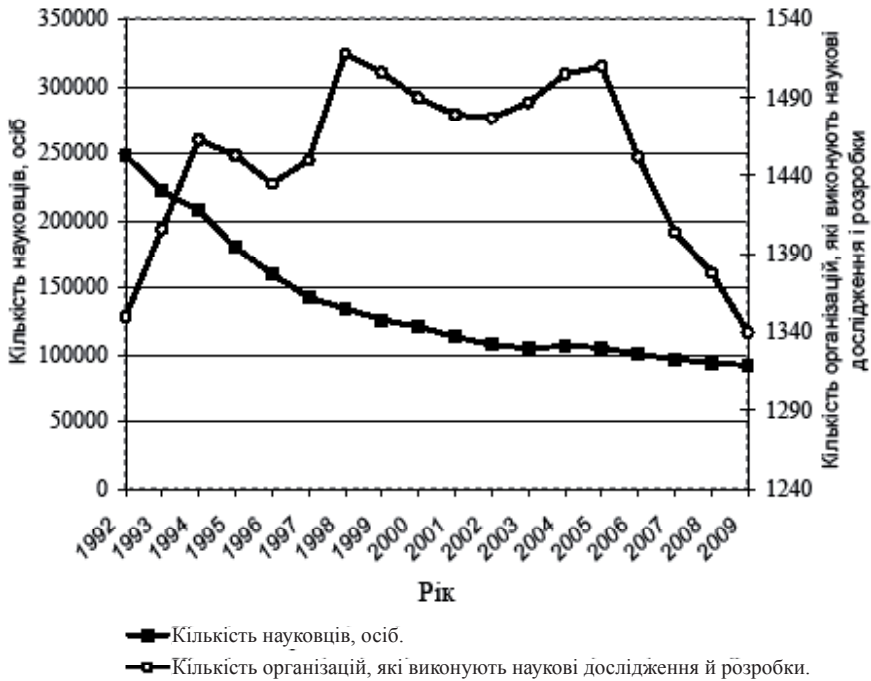

Рис. 1. Динаміка кількості наукових кадрів та організацій в Україні

Джерело: складено за даними: Наукова та інноваційна діяльність в Україні : зб. стат. / Держкомстат України. — К., 2004–2008; Держкомстат України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Щоб зрозуміти всю трагедію цієї ситуації, наведемо твердження відомого російського вченого О. Яковлева: «У розвитку суспільства беруть участь класи, соціальні верстви, маси людей. Технологічний прогрес зароджується в дослідницьких колективах. Але один факт незаперечний: ідеї, які рухають суспільством, великі відкриття і винаходи, що перетворюють виробництво, народжуються тільки (і тільки) в індивідуальній свідомості, тут зароджується все велике, чим пишається людство, що втілюється в його прогресі. Але творчий інтелект — це надбання вільної людини, вільної економічно і політично, що знаходить свою людську гідність в умовах миру і демократії, гарантом якої виступає правова держава» [16].

Отже, Україні, мабуть, ще довго виходити на той магістральний шлях технологічного прориву, з якого вона так швидко звернула в ейфорії самостійності на початку 90-х років ХХ ст., і сьогодні все більше від нього віддаляється, спокійно сприймаючи статус «країни наздоганяючого розвитку».

Для поліпшення ситуації одним зі шляхів слід пропонувати впровадження інституційних механізмів взаємодії між науковими і галузевими академіями та профільними організаціями виконавчої влади. У цьому контексті потрібно

узгодити положення законів України «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність» з положеннями Бюджетного, Податкового, Митного кодексів України, іншими нормативними актами, передбачивши: звільнення інвестицій в науку, що надходять від суб'єктів недержавної форми власності, від сплати ПДВ; відокремлення коштів спеціального фонду від коштів загального фонду і утримання їх на рахунках комерційних банків. Державному казначейству залишити тільки функції контролю за витратами суто бюджетних коштів; можливість створення університетами IV рівня акредитації та науковими установами Національної академії наук України та галузевих академій наук госпрозрахункових науково-дослідних інститутів, лабораторій, центрів, комплексів з частковими правами юридичної особи, у тому числі з можливістю відкриття рахунка в комерційному банку; посилення централізації планування розвитку науково-технологічного потенціалу, запровадження системи державного моніторингу наукового потенціалу (створення електронної системи моніторингу, контроль за звітністю, вилучення наукових кодів за наявності підстав, реорганізація малих підприємств та ін.).

Висновки. Входження людства в нове тисячоліття та нестабільний його початок, який загострив усі можливі види відносин та призвів до глобальної фінансово-економічної кризи, дали поштовх для розроблення значної кількості прогнозів, автори яких прагнуть передбачити траєкторію розвитку суспільства у майбутньому. Незважаючи на різні цілі таких прогнозів, (наприклад, побудова сценаріїв глобального розвитку цивілізації, прогнозів технологічних нововведень у конкретні галузі, впливу фінансових інновацій на світову економічну систему та ін.), вони вже тривалий час приваблюють увагу фахівців, оскільки надають відповідну інформацію для розв'язання перспективних завдань стратегічного розвитку.

Технологічний імператив сьогодні повинен стати одним із основних принципів стратегії соціально-економічного розвитку економіки України, визначати її новітній базис через систему пріоритетів і пронизувати усі положення з використанням результатів технологічного прогнозування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ансофф И. Стратегическое управление [Електронний ресурс] / И. Ансофф. — Режим доступу: <http://www.vuzlib.net/beta3/html/1/5182/>
2. Друкер П. Энциклопедия менеджмента [Електронний ресурс] / П. Друкер. — Режим доступу: <http://www.certicom.kiev.ua/dop/drucker-enz-manag.html>
3. Идрисов А. От разрозненных элементов к полноценной корпорации [Електронний ресурс] / А. Идрисов. — Режим доступу: <http://www.aup.ru/articles/management/5.htm>

4. Кох Р. Стратегия. Как создавать и использовать эффективную стратегию [Електронний ресурс] / Р. Кох. — Режим доступу: <http://www.management.com.ua/strategy/str059.html>
5. Глобальні трансформації і стратегії розвитку / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко, О. М. Гончаренко та ін. ; НАН України. Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 1998. — 416 с.
6. Гаврилишин Б. Національна ідея, утопія чи реальна можливість? [Електронний ресурс] / Б. Гаврилишин. — Режим доступу: http://dere.com.ua/library/ideal_kraina/nac_ideya.shtml
7. Геєць В. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В. Геєць ; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. — К., 2009. — 864 с.
8. Єрмошенко М. М. Основні засади підвищення фінансової безпеки держави. [Електронний ресурс] / М. М. Єрмошенко. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/book/journal/ekon.htm#b2>
9. Жаліло Я. Теорія і практика формування ефективної економічної стратегії держави : монографія / Я. Жаліло. — К., 2009. — НІСД. — 334 с.
10. Dosig H. (1982): Technological Paradigms and Technological Trajectories / H. Dosig // Res. Policy. — Vol. 11. — № 3.
11. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін : навч. посіб. / Ю. М. Бажал. — К. : Заповіт, 1996. — 240 с.
12. Клебанер В. С. Перспективы и условия перехода к инновационной экономики России / В. С. Клебанер // Проблемы прогнозирования. — 2000. — № 4. — С. 154–159.
13. Мясникова Л. Смена парадигмы. Новый глобальный проект / Л. Мясникова // Мировая экономика и международные отношения. — 2006. — № 6. — С. 14–20.
14. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://futureobservatory.dyndns.org/7248.htm>
15. Дихтер И. Г. Шнайдер. Технологический маркетинг / Дихтер И. Г. Шнайдер. — М. : «Янус-К», 2003. — 478 с.
16. Яковлев А. Обретая уверенность: роль знаний в постиндустриальном обществе [Електронний ресурс] / А. Яковлев. — Режим доступу: http://www.elitarium.ru/2006/09/21/obretaja_uverennost_rol_znaniij_v_postindustrialnom_obshhestve.html

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ ИМПЕРАТИВ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКОЙ

Федулова Л. И.

Раскрыты роль и значимость технологического фактора в системе социально-экономического развития общества. Проанализирован характер влия-

ния технологических инноваций на возникновение глобального финансово-экономического кризиса. Обосновано положение о необходимости учета технологического императива как основного фактора разработки и реализации стратегии социально-экономического развития экономики Украины.

Ключевые слова: технологический императив, технологическое развитие, стратегия социально-экономического развития, научно технологический потенциал.

TECHNOLOGICAL IMPERATIVE OF THE STRATEGIC MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

Fedulova L. I.

In the article a role and meaningfulness of technological factor is exposed in the system of socio-economic development of society. Character of influence of technological innovations is analyzed on the origin of global financial- economic crisis. Grounded position about the necessity of account of technological imperative as a basic factor of development and realization of strategy of socio-economic development of economy of Ukraine.

Key words: technological imperative, technological development, strategy of socio-economic development, scientifically technological potential.

УДК 330. 1: 330. 341. 1

НАЦІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА ЯК ІНТЕГРАТОР ЗНАНЬ

О. С. Марченко, доктор економічних наук, професор
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

На базі знаннєвого підходу обґрунтовано роль національної інноваційної системи як інтегратора знань, що забезпечує їх створення, обмін і використання в інноваційному процесі, здійснює функцію управління знаннями.

Ключові слова: національна інноваційна система, інноваційний процес, інтегратор знань, управління знаннями.

Актуальність проблеми. Перехід до інноваційного типу економічного розвитку є найважливішим напрямом та підґрунтям соціально-економічних перетворень в умовах як сучасної ринкової економіки, так і трансформаційної економіки інверсійного типу. У країнах з розвиненою ринковою економікою на